

вклучено речиси целокупното население што беше способно да носи оружје. Така беше создадена народноослободителната војска на Македонија која, како составен дел на народноослободителната војска на Југославија, наспоредно со вооружената борба — што ѝ беше една од основните задачи, даде исклучиво голем придонес и во создавањето на органите на народната власт почнувајќи од нејзините основни клетки, па сè до АСНОМ, во врска со што авторот заклучува дека:

„...НО војска на Македонија претставуваше придобивка од учеството на македонскиот народ во борбата против окупаторите, а паралелно со тоа, таа ги создаде условите за да ги реализира македонскиот народ придобивките од Ослободителната војна и Револуцијата, со што се реализираа и вековните стремежи на дел од македонскиот народ (од денешната територија на СРМ) за национално и социјално ослободување“. Секако, дека преку оваа и вака организирана вооруже-

на борба македонскиот народ се приклучи кон сеопштата борба против темните сили од периодот на Втората светска војна, и даде свој значаен придонес во рушењето на фашизмот заедно со другите збратимени југословенски народи и на родности.

На крај треба да се одбележи дека трудот располага со нужните прилози, т.е. со дел што помага непречено да бидат објаснети застапените кратенки, два регистри (на лични имиња и на народности и географски поими, партизански и воени единици и др.) и преглед на ползувани извори и литература. Во последниот преглед, очевидно, авторот прави превиди, бидејќи не ги одбележува некои знатно порано излезени трудови во кои се допира оваа проблематика, а регистрира други што се поспорадични, пописриферни за темата што ја обработува. Овој недостаток е можеби најкрупен хендикеп на трудот.

М. К.

Коце Солунски, КУЗМАН I, II, Скопје 1973, 280, 221

Како јубилејно издание по повод 30 години од формирањето на Комунистичката партија на Македонија излезе од печат монографијата за народниот херој Кузман Јосифовски — Питу во две книги.

Првата книга носи наслов „Кузман Јосифовски — Питу (живот — дело — време)“ во која авторот на еден мошне пристапен начин не запознава со животот на еден од нашите најдоследни и најистакнати револуционери. Низ времето и настаните што ги носи истото, авторот ни го претставува Кузман од него-

вото детство во родниот град Прилеп, каде се здобива со првите знаења од револуционерното минато на својот народ. Неговата голема желба за продолжување на школувањето го води во гимназијата во Битола. Тука го среќаваме Кузман како мошне изграден младинец. Несомнено неговото запишување на Правниот факултет во Белград има пресудно значење за неговото понатамошно револуционерно дело. Слободарскиот Белград го вдахновил со голем револуционерен полет за да остане до крајот на својот жи-

вот во првите револуционерни редови како во напредното студентско движење така и во својот роден град, за подоцна во текот на НОБ да застане во редот на најистакнатите раководители на востанието во Македонија.

Авторот следејќи го револуционерниот пат на Кузман низ виорот на НОБ во Македонија, ја завршува првата книга со подготовките за одржување на првиот состанок на ЦК КПМ во март 1943 година во Тетово.

Првата книга е поделена на 37 глави, меѓутоа изложувањето е поврзано и настаните се хронолошки изнесени. Авторот во однос на фактографскиот материјал претежно се служел со сеќавањата на блиските на Кузман, неговите другари и соборци кои ја преживеале НОБ и кои понеле неизмерно длабоки и незаборавни спомени за херојот.

Во првата книга е поместено и факсимиле од едно Кузманово писмо испратено до МК на Прилеп од 20. II. 1942 година. Тука се дадени и две фотографии, на првата е Кузман како ученик во IV клас гимназија со шест другари, на втората на излет во подножјето на Селечка Планина во 1937 година.

Втората книга „Кузман II — Формирање Комунистичка партија на Македонија“ ги содржи настани-те и големата Кузманова активност и преданост кон делото на НОБ во последната година од неговиот живот, од март 1943 до февруари 1944 година. Тоа е година во која НОБ се проширува на целата територија на Македонија, кога се прават напори да се стават темелите на една нова демократска држава во заедница со братските југословенски народи.

Кузман е присутен секаде каде што треба да се решаваат најчувствителните прашања за судбината на македонскиот народ. Него го среќаваме како член на ЦК на КПМ на првиот состанок во Тетово, потоа на терен во Преспа, на Преспанското советување, во Егејска Македонија за поврзување со партизанското движење таму. Нему му е доверена и мошне тешката и одговорна задача да се префрли на окупираната територија во Скопје, да подготви сè што е потребно за свикнувањето на првото антифашистичко народноослободително собрание на Македонија.

Кузман не само што е главна личност во Акциониот комитет за споменатите подготовки туку е и раководител кој ги држи сите врски како со слободната територија, така и со окупираната територија на Македонија, со партизанските единици во Јужна Србија, со Софија и сл.

Но овој голем револуционер и предан борец на ослободителното дело на својот народ не го доживеа крајот на војната и слободата за која даде сè од себе и за која чувствуваше дека е многу близу. Еден окупаторски истрел на 24. II. 1944 година го прекрати животот на револуционерот.

Изложувањето на авторот и во оваа книга е базирано на сеќавања, но и на голем број документи од овој период. Авторот ги користи најмногу писмата на Кузман во кои се дадени неговите ставови за многу важни прашања и во кои се издига како врвна раководна личност.

Во втората книга е поместено факсимиле од едно Кузманово писмо од 19. II. 1943 година упатено до

ЦК КПМ и факсимиле од последното негово писмо до Стиле Милески — Адам од 23. II. 1944 година

Она што авторот ни го презентира и во двете книги е несомнено еден голем придонес за нашата ис

ториографија и за запознавање на нашата широка читачка публика со животот и делото на народниот херој Кузман Јосифовски — Питу.

Д. П.

ВЕЛЕС И ВЕЛЕШКО ВО НОВ 1941. Материјали од научниот собир „Велес и Велешко во Народноослободителната војна 1941“, одржан на 19 и 20 април 1972 година во Тигов Велес, Титов Велес 1973, стр. 378

Во втората половина на 1973 година во издание на Општинскиот одбор на Сојузот на здруженијата на борците од НОВ — Титов Велес, а во редакција на Страхил Тигов, д-р Данчо Зографски, Никола Кирков, Јордан Леов и д-р Миле Тодоровски излезе од печат зборникот на реферати од научниот собир „Велес и Велешко во НОВ 1941“.¹⁾

Целта на овој симпозиум беше да се расветлат некои загатни прашања на кои, иако скоро по 30 години од ослободувањето, сè уште не им е даден одговор. Особено се однесува на некои прашања од политичката активност на Партијата во овој регион во настојувањата за исправување на извесни скршнувања од линијата на КПЈ што резултираа од опортунизмот на Методија Шаторов — Шарло, тогашен секретар на ПК на КПЈ за Македонија.

Уште на почетокот треба да потцртаме дека проучувајќи ги сите презентирани реферати (15) во кои се разјаснети низа прашања од суштествена природа, можеме слободно

да се произнесеме дека целта на научниот собир „Велес и Велешко во НОВ“ е реализирана.

Вредноста на публикацијата, а воедно и на симпозиумот ја чинах и прилозите од дискусиите.

Зборникот содржи предговор од редакцијата и текстови од отворањето на симпозиумот. Материјалите во публикацијата се поместени во два дела и тоа: I-от реферати на учесниците на симпозиумот (с. 19—223) и II-от изводи од дискусиите по изнесените реферати (с. 227—367).

Во првиот дел се поместени рефератите на д-р Данчо Зографски: „Македонија и велешкиот крај пред вооруженото востание 1941 година“ (с. 19—35); Јаким Синадиновски: „Велес и Велешко меѓу двете светски војни“ (с. 37—54); д-р Иван Катарџиев: „Политичките борби во Велес и нивната класна и национална спределеност во последните години на стара Југославија“ (55—69); Борс Мокров: „Велес и Велешко спроти Втората светска војна“ (69—77); Јордан Леов и Никола Кирков: „Велешката партиска организација во 1941

¹⁾ Покрај наведениот, на 9 и 10 ноември 1967 год. беше одржан симпозиум „Велес и Велешко во Народноослободителната борба 1942“, а 1969 година беа публикувани материјалите од учесниците на овој научен собир во издание на Општинскиот одбор на Сојузот на здруженијата на борците од НОВ Т. Велес, 1969.